דברים שהתרתי לך כאן כו׳. ולא בעי לשנויי דבריס שהתרתי לך בבית הכסא ערלי אסרתי לך בקבוע דאסור לפנות בגדולים והתפילין בראשו אבל להשתין מותר משום דלא אשכחן בברייתא אבל הך דטפח וטפחיים אשכחן ליה בברייתא בהדיא הר״ר יוסף: והא

נגטרן אמר רבא כי הוה אזלינן בתריה דר״נ כי הוה נקיט ספרא דאגדתא יהיב לן כי הוה נקיט תפילין לא יהיב לן אמר הואיל ושרונהו רבנן נגטרן ת״ר [6]א״לא יאחז אדם תפילין בידו וס״ת בזרועו ויתפלל [2]ולא ישתין בהן מים [3]ג״ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי. אמר שמואל [4]סכין ומעות וקערה וכבר הרי אלו כיוצא בהן. אמר רבא אמר רב ששת לית הלכתא כי הא מתניתא דב״ש היא דאי ב״ה השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי מיתיבי דברים שהתרתי לך כאן אסרתי לך כאן מאי לאו תפילין אי אמרת בשלמא בית הלל התרתי לך כאן קבוע אסרתי לך כאן בית הכסא עראי אלא אי אמרת ב״ש הא לא שרו ולא מידי כי תניא ההיא לענין טפח וטפחיים דתני חדא כשהוא נפנה מגלה לאחריו טפח ולפניו טפחיים ותניא אידך לאחריו טפח ולפניו ולא כלום מאי לאו אידי ואידי באיש ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים ותסברא אי בקטנים לאחריו טפח למה לי אלא אידי ואידי בגדולים ולא קשיא [5]הא באיש הא באשה אי הכי הא דקתני עלה [6]זהו ק״ו שאין עליו תשובה מאי אין עליו תשובה דרבא דמילתא הכי איתא אלא לאו תפילין ותיובתא דרבא אמר רב ששת תיובתא מכל מקום קשיא השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי לא כל שכן הכי קאמר [7]בית הכסא קבוע דליכא ניצוצות שרי בית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסרי אי הכי אמאי אין עליו תשובה תשובה מעלייתא היא הכי קאמר הא מילתא תיתי לה בתורת טעמא ולא תיתי לה בק״ו דאי אתיא לה בתורת ק״ו זהו ק״ו שאין עליו תשובה: [7]ת״ר [8]הרוצה ליכנס לסעודת קבע מהלך עשרה פעמים ד׳ אמות או ד׳ פעמים [9]׳ אמות ויפנה ואח״כ נכנס אמר ר׳ יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ואח״כ נכנס ופליגא דר׳ חייא דא״ר חייא [10]מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת אמר רב נחמן בר יצחק [11]עד זמן ברכה תני חדא צורר אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו ותניא אידך לא יצור לא קשיא הא דאזמניה הא דלא אזמניה [12]דאמר רב חסדא [13]׳האי סודרא דתפילין דאזמניה למיצר ביה תפילין צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי ולאביי דאמר [14]הזמנה מילתא היא אזמניה אע״ג דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה אסיר אי לא אזמניה לא בעא מיניה רב יוסף ברי״ה דרב נחוניא מרב יהודה מהו שיניח אדם תפיליו תחת מראשותיו [2]תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי שנוהג בהן מנהג בזיון כי קא מיבעיא לי תחת מראשותיו מאי א״ל הכי אמר שמואל [3]מותר אפילו אשתו עמו מיתיבי לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני שנוהג בהם דרך בזיון אבל מניחן תחת מראשותיו ואם היתה אשתו עמו אסור היה מקום שגבוה ג׳ טפחים או נמוך ג׳ טפחים מותר תיובתא דשמואל תיובתא אמר רבא אע״ג דתניא תיובתא דשמואל הלכתא כוותיה מ״ט

כל

בימינו מעל רגליו: **בית הכסא ערלי.** לקטנים: **דאילא ניצוצות.** הניתזין על גבי רגליו ואמרינן במסכת יומא (דף ג.) מצוה לשפשפן שאסור לאדם שילא בניצוצות שעל גבי רגליו שמא יראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהם ממזרים הילכך אי אפשר לאחז תפילין בידו: **הא מילתא.** דתפילין דבית הכסא ערלי וקבוע: **היכי נה בסורם טעמא.** להתיר בבית הכסא קבוע את האסור בבית הכסא ערלי משום טעמא דניצוצות: **דאי אפיא נה בסורם ק״ו.** לומר דין הוא להקל בבית הכסא ערלי קל ולהחמיר בבית הכסא (6) חמור ולא תזול בתר טעמא אלא בתר חומרא וקולא ואנן עבדינן איפכא אין לי עליו מה להשיבך שאין לי למצוא שיהא בשום מקום בית הכסא ערלי חמור מן הקבוע שאוכל להשיבך אם התרתי בקבוע שהוא קל בדבר פלוני נתיר בשל ערלי שהוא חמור בה אבל טעמא איכא למאי דעבדינן דהכא איכא ניצוצות והכא ליכא ודבר זה לאו קל ולא חמור: **הנכנס לסעודת קבע.** וגנאי הוא שיצטרך לנקביו בתוך הסעודה: **מהלך עשרה פעמים כו׳.** ובכל פעם ופעם בודק עצמו ויושב אולי יוכל להפנות שההילוך מוריד הגדולים לנקב: **חולץ תפיליו.** שמא ישתכר בסעודה ויתגנה בתפיליו: **וכן הדור לו.** שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת ברכה: **באפרקסותיה.** סודר של ראשו: **עם מעותיו.** לא עם המעות ממש אלא שני קשרים זה אצל זה: **ה״ג הא דאזמניה הא דלא אזמניה. להיא סודר לתפילין דליון דאזמניה שוב אסור לצור בו מעות מאחר שהקצו לכך: לר ביה.** אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא קדיש ושרי למיצר ביה דהכי תניא בהדיא בסנהדרין (מח:) הניח בו תפיליו יניח בו מעות: **ולאביי דאמר הזמנה מילתא היא.** גבי אורג בגד למת בסנהדרין בפרק נגמר הדין (ד׳ מז:): **מהו שיניח תפיליו תחת מראשותיו.** בגילה כשהוא ישן: **אם היה מקום גבוה ג׳ טפחים.** למעלה מראשותיו ועליו נותן התפילין או למטה מראשותיו יולא מקום מן המטה:

כל

עין משפט נר מצוה

סה א מיי׳ פ״ה מהל׳ תפלה הלכה ה סמג עשין יט טור ש״ע או״ח סימן לו סעיף ג:
סו ב מיי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה יח סמג עשין כב טור ושו״ע או״ח סימן מג סעיף ג:
סז ג מיי׳ שם הל׳ טו סמג שם טושע״ע א״ח סימן מד:
סח ד מיי׳ פ״ה מהלכו׳ תפלה הלכה ה סמג עשין יט טוש״ע או״ח סימן לו סעיף ג:
סט ה מיי׳ פ״ה מהל׳ דעות הל׳ ו טור שו״ע או״ח סימן ג סעיף ד:
ו [מיי׳ פ״ד מהל׳ תפילין הל׳ יח טוש״ע או״ח סי׳ מג סעי׳ ג]:
ע ז מיי׳ פ״ד מהלכות דעות הלכה כ:
עא ח ט מיי׳ פ״ד מהל׳ תפילין הלכה טז סמג עשין כב טוש״ע או״ח סימן מ סעיף ח:
עב י מיי׳ שם הל׳ ט סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ מג סעיף ג:
עג כ ל מיי׳ שם הל׳ כד סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ מ סעיף ג:

מסורת הש״ס

(1) סוכה מא.; ב) [שם כו.], ג) [ב״מ לה.], ד) שבת פב., ה) סנהדרין מח., ו) [שם מז: מא. מגילה כו: מנחות לד:], ז) [ע״ז], ח) [שם],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ולא יישן בהן שמא יפיח. עיין סוכה ל׳ כו ע״א וע״ש:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה ולא יישן בהן שמא יפיח. עיין סוכה ל׳ כו ע״א וע״ש:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה ולא יישן בהן שמא יפיל. כצ״ל:

מוסף רש״י

ולא יישן בהן. שמא יפלו מידו, והכי אוקימנא ליה בהיסן (סוכה כו.) דהא דקתני לא קבע ולא ארעי בדנקיט ליה בידיה (שם מא:). אזמניה ולא צר ביה. הזמנה לאו מילתא היא (סנהדרין מח.). צר ביה ולא אזמניה. אקראי בעלמא הוא (שם).

רב ניסים גאון

ולאביי דאמר הזמנה מילתא היא. עיקר דבריו של אביי במס׳ סנהדרין בפ׳ נגמר הדין (דף מז) איתמר האורג בגד למת אביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור הזמנה מילתא היא:

כל לנטורינהו טפי עדיף. להו מבזיוני (ג) כמה שהוא מוזהר על שמירתן מן העכברים ומן הגנבים טפי עדיף להו מבזיוני: **בכובע.** הוא הכיס שלהם: **למורשא דכובע.** שהתפילין נכרין בבליטתן בקלה הכיס והוא כמורשא: **לייר להו בכילתא.** ציריעה הפרוסה סביבו׳ מטתו קושרן: **ומפיק למורשהון לבר.** בליטת הקשר שהתפילין בולטין מן הציריעה היה הופך לגד החוץ ולא לגד המטה: **אשרשיפא.** ספסל: **יום עכילה הוה.** יום שטבלה אשתו דהוה ליה ליל תשמיש והיינו כשמואל דאמר אפילו אשתו עמו: **ולאגמורן הלכה למעשה.** מה שלוי להביאם לו לא עשה אלא ללמדני הלכה לעשות מעשה כשמואל: **ואפילו אשתו עמו.** (ד) שיחזיר פניו דכל זמן שהן פונים פניה כנגד פניו פשיטא ליה דאסור דאיכא הרהור נגיעת ערוה על ידי אבני תשמיש: **אשתו לגופו.** ורגיל בה וליכא הרהור כולי האי: **בשלמא לרב יוסף.** דאמר אשתו היא דשריא אבל אחר לא מתרץ להו למתניתא הא באשתו הא באחר והא דקתני בני ביתו אינו אינו אשתו: **היה ישן במטה ובני ביתו.** ואשתו בכלל ביתו: **לדידי נמי.** בין אשתו בין אחר פלוגתא דהני תנאי היא: **הא איכא עגבות.** דנגעי אהדדי: **וקולא הלכה ערומה.** ואף על פי שערוה אסור לבדך אשה יושבת מותרת שבשיבתה פניה שלמטה מכוסים בקרקע: **אבל לא האיש.** מפני שהציליס והגיד בולטין ורואין ואף על פי שמגולות עגבותיה והיינו סייעתא: **לגון שהיו פניה טוחות.** דבוקות ומכוסות בקרקע טוחות משמע לשון שעיעות טיח חלק שאינה בולטת אפלטיירש"א בלע"ז: **בא שלש ובן תשע.** שהוא זמן שהן באין לכלל ביאה: **בא י"א ובן י"ב.** זמן שהן באות לכלל שערות ושליהן נכויים משמש ואילך באות לכלל [ביאה] שאדם מתאוה להן: **הכא אמר רבא.** גבי תפילין תחת מראשותיו דקאמר שמואל אפי׳ אשתו עמו הלכה כשמואל: **הכא.** גבי שנים שהם ישנים דקא שרי שמואל באשתו עמו מאי: **מחתא מחתיהו.** בארגיגא אחת: **ילא שערו בנגדו.** שנקב בגדו כנגד זקן התחתון ויצא מן השער בנקב מהו מי הוי ערוה לקרות ק"ש כנגדו או לא: **שער שער.** כלומר מה בכך: **לאסתכולי בה.** אם אשת איש היא: **הכשיטין שבפנים.** כומז דפוס של בית הרחס שהיו עושין לבנותיהן ונוקבין כתלי בית הרחס כדרך שנוקבין את האצעים ותוחבין אותו כדי שלא יזדקקו להן זכריס: **עם הכשיטין שבחוץ.** אצעדה וצמיד הן הביאו אותן על כפרת הרהור עבירה שנתבטלו בבנות מדין: **לאשתו ולק"ש.** אם טפח מגולה בה לא יקרא ק"ש כנגדה: **שוק.** (ה) באשת איש: **ערוה.** להסתכל וכן באשתו

והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו. ואם תאמר אימא בכובע שלא כנגד ראשו שהרי בברייתא דלעיל נמי תני תחת מראשותיו ולא פריך מייה משום דמציון לפרושי שלא כנגד ראשו ואומר (ו) הרב דא"כ מאי איריא בכובע אפילו שלא בכובע נמי אלא ש"מ דמיירי אפילו כנגד ראשו ומ"מ קשיא לישני דמיירי באשתו עמו דבעיא כלי בתוך כלי וצ"ע: **שנים** שהיו ישנים במטה. וא"ת והלא רואה ערות עצמו וי"ל שיוצא ראשו לאחוץ ואי"ת והרי לבו רואה את הערוה וי"ל דקסבר לבו רואה את הערוה מותר אי נמי חוצץ בנגדו כנגד לבו:

והתניא היה ישן במטה ובני ביתו וכו׳. פי׳ רש"י אשתו בכלל ביתו ולא נהירא אדא דלא אשכחן אשתו (ז) דמקרא בני ביתו ועוד לפירושו הול"ל והא קתני כאן כיון דאברייתא דלעיל קאי אבל מדקאמר והתניא משמע דברייתא אחרת היא ואומר ה"ר יוסף דגרסינן היה ישן במטה ואשתו ישנה בגדו לא יחזיר פניו ויקרא אא"כ היתה טלית מפסקת ביניו לביניה: וממשמש

כל לנטורינהו טפי עדיף (ו) והיכא מנח להו אמר ר׳ ירמיה [א]בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו דמפיק ליה למורשא דכובע לבר [ב]בר קפרא צייר להו בכילתא ומפיק למורשהון לבר רב שישא בריה דרב אידי [ג]מנח להו אשרשיפא ופרים סודרא עלוייהו אמר רב המנונא בריה דרב יוסף זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דרבא ואמר לי זיל אייתי לי תפילין ואשכחתינהו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והוה ידענא דיום טבילה הוה ולאגמורן [ד]הלכה למעשה הוא דעבד בעי מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה שנים שישנים במטה אחת מהו שזה יחזיר פניו ויקרא ק"ש וזה יחזיר פניו ויקרא ק"ש א"ל הכי אמר שמואל ואפילו אשתו עמו מתקיף לה רב יוסף אשתו ולא מיבעיא אחר [ה]אדרבה [ו]אשתו כגופו [ז]אחר לאו כגופו מיתיבי שנים שישנים במטה אחת זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר פניו וקורא ותניא אחריתי הישן במטה ובניו ובני ביתו בצדו הרי זה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה טלית מפסקת ביניהן ואם היו בניו ובני ביתו קטנים מותר בשלמא לרב יוסף לא קשיא הא באשתו הא באחר אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל לרב יוסף מי ניחא והתניא היה ישן במטה [ח] ובניו ובני ביתו במטה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה טליתו מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף מי ניחא דלדידי נמי תנאי היא: אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא עגבות מסייע ליה לרב הונא דא"ר הונא עגבות אין בהם משום ערוה לימא מסייע ליה לרב הונא [ט]האשה יושבת וקוצה לה חלתה ערומה מפני שיכולה לכסות פניה בקרקע אבל לא האיש תרגמה רב נחמן בר יצחק [י]כגון שהיו פניה טוחות בקרקע: אמר מר [יא]אם היו בניו ובני ביתו קטנים מותר ועד כמה אמר רב חסדא תינוקת בת שלש שנים ויום אחד ותינוק בן ט׳ שנים ויום אחד איכא דאמרי [יב]תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד [יג]אידי ואידי עד כדי [1]שדים נכונו ושערך צמח א"ל רב כהנא לרב אשי התם אמר רבא אע"ג דתיובתא דשמואל הלכתא כוותיה דשמואל הכא מאי אמר ליה [יד]אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר א"ל רב מרי לרב פפא שער יוצא בבגדו מהו קרא עליה שער שער: א"ר יצחק טפח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכולי בה והא [טו]א"ר ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך [טז]כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף [יז]אלא באשתו ולק"ש אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר [2]גלי שוק עברי נהרות וכתיב [3]תגל ערותך וגם תראה חרפתך [יח]אמר שמואל [כ]קול באשה ערוה שנא׳ [4]כי קולך ערב ומראך נאוה אמר רב ששת [ל]שער באשה ערוה שנא׳ [5]שערך כעדר העזים: אמר ר׳ חנינא אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו מיתיבי [כא]התולה תפיליו יתלו לו חייו [כב]דורשי חמורות אמרו [6]והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפיליו לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה [כג]ואיבעית אימא לא שנא רצועה ולא שנא קציצה אסור וכי תלה רבי בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא תיבעי הנחה כספר תורה קמ"ל: ואמר ר׳ חנינא אני ראיתי את רבי [כד]שגיהק ופיהק ונתעטש ורק וממשמש

התם אמר רבא אע"ג דתניא תיובתא דשמואל הלכתא כוותיה הכא מאי, וא"ל היכא דאתמר הלכה כשמואל הלכתא כוותיה, הכא לא אתמר הלכתא כוותיה. אבל באשתו דתרוויהו שרי אע"ג דאיכא תנא דפליג, הא איכא תנא אחרינא דקאי כוותייהו, דתניא שנים שהיו ישנים במטה אחת זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר פניו וקורא, ולית לן לאוקמה אלא באשתו. אפילו אחר עמו אם הטלית מפסקת ביניהם לכולי עלמא שרי. **אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא עגבותיהם דנגעי אהדדי.** ואסיקנא דעגבות וכיוצא בהן שהן נוגעות באחוריהן והן באבריהן [נ"א: באברים] שאין איש רואה אותן בעת קריאתו אין בהם משום ערוה. אבל רואה אותן אפי׳ באשתו ערוה היא, ולא שרינן ליה למקרי ק"ש. והא דמסייע מינה **האשה יושבת וקוצה חלתה ומברכת** ולא חיישינן משום ערוה, אוקימנא דוקא יושבת כדי שיהיו פניה שלמטה כבושות בקרקע וערותה מתכסה ואינה נראה, הכי הוא דשרי, ואי ליתא הכי אסור. **שער יוצא לה בבגדהמהו** קרא עליה שער שער. פי׳, היה שער יוצא מתוך בגדה ובשרה מכוסה אין בו משום ערוה, כי שער הוא ולא בשר. וזה שקרא רב כהנא על רב מרי שער שער, כלומר השער שער הוא ולא בשר, כיוצא בו קרינן עליה גוי גוי. **למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים.** פי׳, תכשיטין שבחוץ הן טבעת עגיל וצמיד שהן תכשיטי ידים, תכשיטין שבפנים אצעדה וכומז. אצעדה ברגלים והכומז במקום התורף שהוא מקום זמה, הלכך טפח מבשר אשתו שמגולה במקום שרגיל להיות מכוסה אסור לקרות ק"ש עד שתכסה. ובאשה אחרת אפי׳ בפחות מטפח שנתגלה מבשרה במקום הראוי להיות מכוסה, אסור לקרות ק"ש עד שתכסה. **הא דאמרינן** שוק באשה ערוה וכן שער באשה ערוה וכן קול באשה ערוה, כל הני אסור לקרות ק"ש כנגדם.

והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו. ואם תאמר אימא בכובע שלא כנגד ראשו שהרי בברייתא דלעיל נמי תני תחת מראשותיו ולא פריך מייה משום דמציון לפרושי שלא כנגד ראשו ואומר (ו) הרב דא"כ מאי איריא בכובע אפילו שלא בכובע נמי אלא ש"מ דמיירי אפילו כנגד ראשו ומ"מ קשיא לישני דמיירי באשתו עמו דבעיא כלי בתוך כלי וצ"ע: **שנים** שהיו ישנים במטה. וא"ת והלא רואה ערות עצמו וי"ל שיוצא ראשו לאחוץ ואי"ת והרי לבו רואה את הערוה וי"ל דקסבר לבו רואה את הערוה מותר אי נמי חוצץ בנגדו כנגד לבו:

והתניא היה ישן במטה ובני ביתו וכו׳. פי׳ רש"י אשתו בכלל ביתו ולא נהירא אדא דלא אשכחן אשתו דמקרא בני ביתו ועוד לפירושו הול"ל והא קתני כאן כיון דאברייתא דלעיל קאי אבל מדקאמר והתניא משמע דברייתא אחרת היא ואומר ה"ר יוסף דגרסינן היה ישן במטה ואשתו ישנה בגדו לא יחזיר פניו ויקרא אא"כ היתה טלית מפסקת ביניו לביניה: וממשמש

עד א מיי׳ פ"ד מהל׳ תפילין הל׳ כד סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי׳ מ סעיף ג:

עה ב טוש"ע או"ח סימן רמ סעיף ו:

עו ג מיי׳ פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עג סעיף כ:

עז ד מיי׳ שם טוש"ע שם סעיף ח:

עח ה ו מיי׳ פ"ג מהל׳ בכורות הלכה ט [וס"פ מהל׳ בכורים הל׳ יא] סמג עשין מז טוש"ע יו"ד סי׳ עד סעיף ד [בהגה] וסי׳ רו סעיף ג׳ [ויו"ד סי׳ שכח סעיף ח]:

עט ז מיי׳ פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טור שו"ע או"ח סימן עג סעיף ג:

פ ח מיי׳ שם הל׳ יט טוש"ע שם סעיף ד:

פא ט מיי׳ פכ"ל מהל׳ איסו"ב הל׳ כ סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי׳ כא סעיף ח:

פב י מיי׳ פ"ג מהל׳ ק"ש הל׳ טז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי׳ עה סעיף ח:

פג כ [מיי׳ פכ"ל מהל׳ איסו"ב הלכה ב שו"ע] שם סעי׳ ג וטוש"ע אה"ע סי׳ כא סעי׳ ח:

פד ל [מיי׳ שם] טוש"ע או"ח סי׳ עה סעיף ב וטוש"ע אה"ע שם:

פה מ נ מיי׳ פ"ד מהל׳ תפילין הל׳ ט סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי׳ מ סעיף ח:

פו ס מיי׳ פ"ד מהלכות תפלה הל׳ יא סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי׳ ס סעיף ז [נ]:

תורה אור השלם

1. רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחָה וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז
2. קְחִי רַחַיִם וְטַחֲנִי קָמַח גַּלִּי צַמָּתֵךְ חֶשְׂפִּי שֹׁבֶל גַּלִּי שוֹק עִבְרִי נְהָרוֹת:
ישעיהו מז ב
3. תִּגַּל עֶרְוָתֵךְ גַּם תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ נָקָם אֶקָּח וְלֹא אְפַגַּע אָדָם: ישעיהו מז ג
4. יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוָה: שיר השירים ב יד
5. הִנֵּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד: שיר השירים ד א
6. וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: דברים כח סו

רבינו חננאל

א"ר ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד ראשו. ואסיקנא מניחן במראשותיו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו, ואעפ"י שמשמש מיטתו שפיר דמי. **[אמר לך שמואל ולרב יוסף מי ניחא] והתניא היה ישן במטה ואשתו ישנה בצדו** [ולא יחזיר פניו ו] יקרא ק"ש אלא א"כ היתה טליתו מפסקת בינו לבינה, אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא, לדידי אחר נמי תנאי היא. והלכה כר׳ יוסף דהא איכא תנאי דקאי כוותיה באחר. ועוד א"ל רב כהנא לרב פפא

מסורת הש"ס

ה) בשלמות פ׳ בא מיתא כב פפא, ג) [שבת נד. ביצה כט: כ"ב קל: ע"ג עד. סנהדרין יא.], ג) [כתובות סו. מנחות לג. בכורות לה:], ד) תלה פ"ב מ"ג, ה) [קדושין פא.], ו) [שבת קמח. פסחים מב. חולין נח:], ז) שבת סד:, ח) [קדושין ע.], ט) [פסחים נד. חולין קלד:], י) [חולין נח: פירש"י ביאור ע"ש], כ) [ע׳ ב"ח בא"ח סי׳ ע"ה פי׳ על דברי רש"י הללו],

הגהות הב"ח

(א) **גמרא** טפי עדיף מבזיוני והיכא: (ב) **שם** היה ישן במטה ובני ביתו כלי"ל ותיבת ובניו נמחק: (ג) רש"י ד"ה כל לנטורינהו וכו׳ מבזיוני ביון שהוא: (ד) ד"ה ואפילו אשתו עמו והוא שיחזיר: (ה) ד"ה זה המולה תפילין שהתפילין חיים של אדם. נ"ב בפרק המכלת דף מ"ד ואמר ריש לקיש כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר אדני עליהם יחיו: (ו) **תוס׳** ד"ה והא תני וכו׳ ואומר הרב רבינו יוסף דא"כ:

גליון הש"ם

תוס׳ ד"ה והתניא כו׳ דלא אשכחן אשתו דמקרא בני ביתו. עי׳ פסחים דף נט ע"ב תוס׳ ד"ה ולא יפתחו. ועי׳ פרי"מ או"ח בלקוטיו (סימן רל"ח):

לעזי רש"י

אפלטיירש"א [אפלשטיריד"ש]. מכוסות טיח. רוטי"ר. לגהק. באליי"ר [בדיליי"ר]. לפהק. שטרנוד"ר [אישטירנודי"ר]. עיטוש. שטריליי"ר [אישטינדיילי"ר]. להתמתח.

מוסף רש"י

בחדא מחתא מחתיהנו. וכי באריגה אחת אריגתם לכולם, לשון עובד מחי (שמות לט כב: מעשה אורג) דמיקון דבר קרו לו אינשי אריגה, שמקדל את דבריו (חולין נח: וכעי"ז פסחים מב.). **תכשיטים שבחוץ.** טבעת (שבת סד:). **כל המסתכל באצבע.** שהוא מקום טבעת, כמסתכל במקום כומז, שהלי כפרה זו על שנסתכלו בה (שם). **דורשי חמורות.** מקלקלות סתומים (פסחים נד. חולין קלד:). **בקציצה.** הוא הדפוס של עור שמתוך לד׳ בתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוכן (שבת עט:) דפוסי תפילין מוך מן הרלועה קרוי קציצה, כדאמרינן במסכת סוכה (כו:) אומז בלעוה ואינו אומז בקציצה (גיטין נח.).

רב ניסים גאון

מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא עגבות אין בהן משום ערוה. הא מילתא מיפרשא בפ׳ ב׳ דמס׳ חלה בגמ׳ דבני מערבא (הלכה א׳) הדא אמרה עגבות אין בהם משום ערוה הדא דאיתמר לברכה אבל להביט אפי׳ כל שהוא אסור להביט כהדה דתני המסתכל בעקיבה של אשה כמסתכל בבית הרחם המסתכל בבית הרחם כאילו בא עליה: **והאמר** רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים. מפרשי׳ לה במס׳ שבת בפ׳ במה אשה (ד׳ סד) ונקרב את קרבן ה׳ אמר ר׳ אלעזר עגיל זה דפוס של דדין כומז זה דפוס של בית הרחם אמר ליה רבא אמו מקרא לא שמעת מיניה כומז כאן מקום זמה והנה כבר

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ"ד מהל׳ תפילין הל׳ כד סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי׳ מ סעיף ג:

ב טוש"ע או"ח סימן רמ סעיף ו:

ג מיי׳ פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עג סעיף כ:

ד מיי׳ שם טוש"ע שם סעיף ח:

ה ו מיי׳ פ"ג מהל׳ בכורות הלכה ט [וס"פ מהל׳ בכורים הל׳ יא] סמג עשין מז טוש"ע יו"ד סי׳ עד סעיף ד [בהגה] וסי׳ רו סעיף ג׳ [ויו"ד סי׳ שכח סעיף ח]:

ז מיי׳ פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עג סעיף ג:

ח מיי׳ שם הל׳ יט טוש"ע שם סעיף ד:

ט מיי׳ פכ"ל מהל׳ איסו"ב הל׳ כ סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי׳ כא סעיף ח:

י מיי׳ פ"ג מהל׳ ק"ש הל׳ טז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי׳ עה סעיף ח:

כ [מיי׳ פכ"ל מהל׳ איסו"ב הלכה ב שו"ע] שם סעי׳ ג וטוש"ע אה"ע סי׳ כא סעי׳ ח:

ל [מיי׳ שם] טוש"ע או"ח סי׳ עה סעיף ב וטוש"ע אה"ע שם:

מ נ מיי׳ פ"ד מהל׳ תפילין הל׳ ט סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי׳ מ סעיף ח:

ס מיי׳ פ"ד מהלכות תפלה הל׳ יא סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי׳ ס סעיף ז [נ]:

וממשמש בבגדו. פרש"י להעביר הכינה העוקלתו אבל לא מתעטף אם נפלה טליתו ותרי מילי נינהו. ור"ח פי' דחדא מילתא היא פי' ממשמש בבגדו תקן (פ) שלא יפול מעל ראשו אבל אם נפל מעל ראשו לא היה מתעטף שהרי היא הפסקה אם מתעטף כיון שנפל לגמרי אבל לתקן קצת שלא יפול לא הוי הפסקה:

ואומר רבון העולמים. מיד בתמצע תפלתו ואח"כ מתחיל ממקום שפסק:

אמר ליה לדידי לא סבירא לי. פירוש משום תרתי מילי חדא דסבירנא דאינו חוזר לראש דאמר רבי יוחנן (ר"ה דף ל"ד:) שמע תשע תקיעות בתשע שעות יצא ועוד דסבירא לי מניח ידו על פיו ואם כן הוי ליה לאוי אלא לדידך דסבירא לך דחייב להפסיק וכו':

בחבלי השוא. כלומר בחנם מושכים עליהם עון כי טוב היה שלא היו מקיימין[א] אותו כלל: (ב) **פסק.** רבינו חננאל כרב חסדא דאסור לקרות ק"ש אפילו נותה תחת בגדו על בשרו וס"ל כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה) [ב]דאע"ג דר' חסדא תלמיד דר' הונא הוה לחומרא אזלינן ורב אלפס פסק כרב הונא מדאקשי גמרא מייה ביומא פרק הממונה (ד' נ.): לית

מבליעו באפרקסותו א"ל אנא [ג]אנינא דעתאי: [ד]המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה: אמר רב הונא [ה]לא שנו אלא שיכול לכוין את לבו בלחש אבל אין יכול לכוין את לבו בלחש מותר וה"מ ביחיד אבל בצבור אתי למיטרד צבורא: רבי אבא הוה קא משתמיט מיניה דרב יהודה דהוה קא בעי למיסק לארעא דישראל [ו]דאמר רב יהודה [ז]כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר [1]בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה' אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא [ח]מבית וועדא והדר אפיק אזל אשכחיה לתנא דקתני קמיה דרב יהודה [ט]היה עומד בתפלה ונתעטש ממתין עד שיכלה [י]הרוח וחוזר ומתפלל איכא דאמרי [יא]היה עומד בתפלה ובקש להתעטש מרחיק לאחריו ד' אמות ומתעטש וממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל ואומר רבש"ע יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלימתנו בחיינו ובאחריתנו רמה ותולעה ומתחיל ממקום שפסק [א] אמר ליה [יב] [יג]אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי: ת"ר היה ישן בטליתו ואינו יכול להוציא את ראשו מפני הצנה חוצץ בטליתו על צוארו וקורא ק"ש וי"א על [יד]לבו ותנא קמא הרי לבו רואה את הערוה קסבר לבו רואה את הערוה מותר אמר רב הונא א"ר יוחנן היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש א"ל רב חסדא האלהים אם אמרה לי ר' יוחנן בפומיה לא צייתנא ליה איכא דאמרי אמר רבה בר בר חנה אמר ריב"ל היה מהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא ק"ש א"ל ר' חסדא האלהים אם אמרה לי ריב"ל בפומיה לא צייתנא ליה ומי אמר ר' הונא הכי והאמר רב הונא [טו]ת"ח אסור לו לעמוד במקום הטנופת לפי שאי אפשר לו לעמוד בלי הרהור תורה לא קשיא כאן בעומד כאן במהלך ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר [טז]רבה בר בר חנה א"ר יוחנן [טז]בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא וכי תימא הכא נמי כאן בעומד כאן במהלך איני והא [יח]רבי אבהו הוה קא אזיל בתריה דרבי יוחנן והוה קא קרי ק"ש כי מטא במבואות המטונפות אשתיק א"ל לר' יוחנן [יט]להיכן אהדר [כ]א"ל אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש הכי קאמר ליה לדידי לא סבירא לי לדידך דסבירא לך אם שהית כדי לגמור את כולה חזור לראש תניא כותיה דרב הונא תניא כותיה דרב חסדא תניא כותיה דרב הונא המהלך במבואות המטונפות מניח ידו על פיו ויקרא ק"ש תניא כותיה דרב חסדא [כא]היה מהלך במבואות המטונפות לא יקרא ק"ש ולא עוד אלא שאם היה קורא ובא פוסק לא פסק מאי אמר ר' מיאשה בר בריה דריב"ל עליו הכתוב אומר [2]וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו [בהם] ר' אסי אמר [3]הוי מושכי העון בחבלי השוא רב אדא בר אהבה אמר מהכא [4]כי דבר ה' בזה ואם פסק מה שכרו אמר ר' אבהו עליו הכתוב אומר [5]ובדבר הזה תאריכו ימים: אמר רב הונא היתה טליתו חגורה לו על מתניו מותר לקרות ק"ש תניא נמי הכי [כב]היתה טליתו של בגד ושל עור ושל שק חגורה על מתניו מותר לקרות ק"ש אבל

[א] ומממשמש בבגדו [ב]אבל לא היה מתעטף [ג]וכשהוא מפהק היה מניח ידו על סנטרו מיתיבי המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר מגהק ומפהק הרי זה מגסי הרוח המתעטש בתפלתו סימן רע לו ויש אומרים [ד] ניכר שהוא מכוער הרק בתפלתו כאילו רק בפני המלך בשלמא מגהק ומפהק לא קשיא [ה]כאן לאונסו כאן לרצונו אלא מתעטש אמתעטש קשיא מתעטש אמתעטש נמי לא קשיא [ו]כאן מלמעלה כאן מלמטה דאמר רב זירא הא מילתא [ז]אבלעא לי בי רב המנונא [ז]ותקילא לי כי כולי תלמודאי המתעטש בתפלתו סימן יפה לו כשם שעושים לו נחת רוח מלמטה כך עושין לו נחת רוח מלמעלה אלא רק ארק קשיא רק ארק נמי לא קשיא אפשר כדרב יהודה דאמר רב יהודה [ח]היה עומד בתפלה ונזדמן לו רוק מבליעו בטליתו ואם טלית נאה הוא מבליעו באפרקסותו רבינא הוה קאי אחורי דרב אשי נזדמן לו רוק פתקיה לאחוריה א"ל לא סבר לה מר להא דרב יהודה

[ט] תיבת וכשהוא מפהק ליתא מן הגמ' אלא מפירש"י נכתב בגמ' רש"ש. [י] ס"א מיעבי לי. [יא] [ממנחות יח.]. [יב] שבת מפ. כתובות קי:. [יג] מבית וועדא ואמי ואזיל כל"ל רש"ל. [יד] [כ"כ בכת"י אבל בטוש"ע ליתא בכת"י]. [טו] [נעיל נח. שבת מפ.]. [טז] שבת מ: קנ. קדושין נ:. ע"ג מד: זבחים קב:. [יח] ר"ה לד:. [יט] [נעיל כג.]. [כ] תוספתא פ"ב ה"ט. [כא] [שיין לקמן כה.].

תורה אור השלם

1. בָּבֶלָה יוּבָאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פְּקֻדִי אֹתָם נְאֻם יְיָ וְהַעֲלִיתִים וְהֲשִׁיבֹתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה:
ירמיהו כז כב
2. וְגַם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים לֹא יִחְיוּ בָּהֶם:
יחזקאל כ כה
3. הוֹי מֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה: ישעיהו ה יח
4. כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָהּ בָּהּ:
במדבר טו לא
5. כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לָרִשְׁתָּהּ:
דברים לב מז

הגהות הב"ח

(א) גמ' המגהק והמפהק וכו' ויש אומרים (ויכר שהוא מכוער) מא"מ וכ"כ ס"א שהוא עכרן: (ב) שם אמר אילו כל"ל ותיבת ליה נמחק: (ג) שם ר' אסי אמר מהכא הוי מוסכי: (ד) רש"י ד"ה הרי זה וכו' לחם הס"ד ואח"כ מ"ה המגביה הכינה הרי זה מנביאי: (ה) תוס' ד"ה וממשמש וכו' תקן בגדו שלא יפול:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה פסק ר"ח וכו' דאע"ג דר"ח וכו'. עי' בב"מ (דף ג"ג ע"א):

הגהות הגר"א

[א] גמרא (וממתיל ממקום שפסק) תפ"מ (וכ"מ בתוס' ורלפ"ש ותר"י דל"ג לה):

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב. מוטב שלא יקראוה.

לעזי רש"י

מנטו"ן [מינטו"ן]. סנטר.

רב ניסים גאון

הזכיר טבעת שהוא תכשיט שבחוץ עם כומז שהוא תכשיט שבפנים ובתר הכי הוזכרה שמעתא דרב ששת והתם היא עיקרה ולא הוזכרה בכאן אלא כדי להקשות ממנה:

מוסף רש"י

סנטרו. מקום חיבור שני הלחיים יחד (ויקרא יט כז. מכות כא. שבועות ג.). **אבלעא לי.** הטעימני ולמדני (מנחות יז.). **דהוה קא בעי למיסק לארעא דישראל.** ור' יהודה לא סבירא ליה, ויש פן יגזור עליו מלילך (שבת מא. וכנר"ז כתובות קי:). **לדידי לא סבירא לי.** מה שהפקתם, דאית ליה לר' יוחנן היה קורא ק"ש והגיע למבואות המטונפות מניח ידו על פיו וקורא, ולא סבירא לי נמי דמשום שהה יהא צריך לחזור (ר"ה לד:). **לדידך דסבירא לך.** ואתה חולק עלי בתמיהן, דסיון דקא בעית מהו לגומרה מכלל דסבירא לך סרוגין מעכבי קריית, ומבעיא לך בכמה הוי סרוגין (שם).

רבינו חננאל

וממשמש בבגדו. פי' בטליתו הפרוסה עליו. **אבל לא היה מתעטף.** פי', וממשמש בבגדו [בתפלתו], ולא נתעטף חדא מילתא הוא, כלומר שתקן בגדו שלא יפול מעל ראשו, אבל אם נפל מעל ראשו לא היה מתעטף, שהיה חושבו הפסקה להתעטף בתפלתו, אבל לתקן טליתו עליו שלא יפול מעליו אין זו הפסקה. **ולא** ניח ידו על סנטרו. פי', לא הניח ידו על צדו וזן כסליו שנראה כעומד בקלות ראש. **א"ל אנא אנינא דעתא.** הכי הלכתא דכל מאן דאנינא דעתיה זורקו לאחוריו ובלבד שלא יזרקהו באיסטלין. **ת"ר היה ישן בטליתו ואינו יכול להוציא את ראשו מפני הצנה חוצץ בטליתו על צוארו וקורא ק"ש וי"א על לבו.** והלכתא לבו רואה את הערוה אסור, מדפריך סתמא דגמרא והרי לבו רואה את הערוה. **אמר ליה רב חסדא האלהים אם אמרה לי ר' יוחנן בפומיה לא צייתנא ליה.** פירוש, מדאמר רב חסדא האלהים אי אמר ר' יוחנן בפומא לא צייתנא ליה, ש"מ דקבלה היתה בידו דאסור, ובא רב הונא להתירו, ולא קבלה רב חסדא. אע"ג דרב חסדא תלמיד לגבי רב הונא ורבי יוחנן, קיי"ל כוותיה דאסור, מדהני אמוראי כולהו מסייעי טעמיה דהא תנא דקאי כרב חסדא, ש"מ דלהכתא כוותיה.

אכל לפפלה. צריך הוא להרחות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד בצימה אבל ק"ש אינו מדבר לפני המלך: **הדרוקן.** חולי המלבה את הכרס: **סילון.** של מי רגליס: **ירקון.** חולי שמוו גלגלי"ה: **ידיו בציס הכסא.** מחילה יש בינו לבין בית הכסא ופשט ידיו לפניס מן המחילה: **כל הנשמה.** הפה והחוטס בכולל ההילול ולא שאר הבריס: **שיש לו עיקר.** שהלואה מונחת שם ומסרחת. ושאין לו עיקר הפחת רוח: **מרחיק ד' אמות.** מן העיקר ואע"פ שהריח בא אצלו וכגון שהיא לאחוריו שאינו רואה אותה: **ממקום שפסק הריח.** שהריח בלה שם: **לא נגד אותה אדם בו.** ואע"פ שאין ריח: **אין הלכתא כי הא מתניתא.** דלעיל דאסר לותת בליס וחזיריס בשאין בהס עורות: **בזמן שיש בהן עורות.** אותה בליס וחזיריס קאי שדרכן לתתן בעבוד העורות אבל אותה אדם אפי' בלא עורות שהרי אין דרכן לתתן שם הלכך ע"כ בלא עורות קאמר: **שאין לו עיקר.** הפחת רוח: **ליפי.** מחלות של בית המדרס: **דהני גנו והני גרסי.** ואע"פ שדרך הישנים להפיח: **וה"מ נגרפא.** משוס דלא אפשר: **אכל נק"ש.** יצא לאוץ ויקרא: **אכל ודידיה.** הפיח הוא עצמו ממתין עד שיכלה הריח: **לואה עוברים.** אדם שנושאים לפניו גרף של רעי להעבירו: **מוסר לקרוס.** ואל"ל להפסיק: **הטמא עומד תחת האילן.** ולא בנושא את המת קאי דמת לא שנא עומד ול"ש יושב ול"ש הולך אהל הוא וגבי מצורע קתני לה בת"כ דגלי ביה רחמנא ישיבה דכתיב בדד ישב מחוץ למחנה מושבו: **[מושבו] טמא.** מכאן אמרו עומד נמי כיושב דמי דקביע אבל מהלך לא קביע: **אבן המנוגעת.** הרי היא כמצורע שהקישה הכתוב זאת התורה לכל נגע הצרעת ונגעת ולצרעת הבגד ולבית (ויקרא יד): **פשיטא.** דפי חזיר אינו בלא צואה: **בציס מוסר.** דאין דרך להניח צואה בציס: **לא אסרה תורה.** דמי רגליס לקרות אלא כנגד עמוד הקלוח בלבד: **ויצאת שמה חוץ.** ולא הצריכו כסוי וכתיב וכסית: **עד המה.** ישהו על גבי קרקע ויהא אסור: **שרא ליה מריה.** ימחול לו רבונו דודאי שקר העיד משמיה דרב: היכשה נפרכת היא יותר מן הלחה: **איכא דאמרי.** חומרא היא אף ע"פ שאם זורקה נפרכת הואיל ואינה נפרכת מגלגול לחה היא: **קרמו.** לשון קרוס טיל"א כלומר גלד מעט: **אי מפנאי אפנויי.** אם יש בה סדקים סדקים יבשה היא ושרי: **מאי הוי עלה.** דמי רגליס: **נגלעו.** בארץ: **יבשו.** על גבי אבנים בחמה: בטופח

אבל [א]לתפלה עד שיכסה את לבו וא"ר הונא [ב]שכח ונכנס בתפילין לבית הכסא מניח ידו עליהן עד שיגמור עד שיגמור ס"ד אלא כדאמר ר"נ בר יצחק עד שיגמור עמוד ראשון ולפסוק לאלתר וליקום משום דרשב"ג [ג]דתניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון: [ד]אתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר [ה]מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש אמר רבא מ"ט דרב הונא דכתיב [1]כל הנשמה תהלל יה ורב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש מ"ט דרב חסדא דכתיב [2]כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך: אתמר ריח רע שאין לו עיקר רב הונא אמר [ו]מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח וקורא ק"ש תניא כותיה דרב חסדא לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם ולא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת תרנגולים [ז]ולא [ח]כנגד [א] צואת אשפה שריחה רע ואם [ט]היה מקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה טפחים יושב בצדו וקורא ק"ש ואם לאו מרחיק מלא עיניו [י]וכן לתפלה ריח רע שיש לו עיקר מרחיק ד' אמות ממקום הריח וקורא ק"ש אמר רבא לית הלכתא כי הא מתניתא [ז](בכל הני שמעתתא) אלא כי הא [ט]דתניא [ח]לא יקרא אדם ק"ש לא כנגד צואת אדם [ב] ולא כנגד צואת חזירים ולא כנגד צואת כלבים בזמן שנתן עורות לתוכן בעו מיניה מרב ששת ריח רע שאין לו עיקר מהו אמר להו [מ]אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי וה"מ [נ]בדברי תורה אבל בק"ש לא ודברי תורה נמי לא אמרן [ס]אלא דחבריה אבל דידיה לא: אתמר צואה עוברת אביי אמר מותר לקרות ק"ש רבא אמר [ל]אסור לקרות ק"ש אמר אביי מנא אמינא לה [ע]דתנן [פ]הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא טהור עומד תחת האילן וטמא עובר טהור ואם עמד טמא [1]וכן באבן המנוגעת ורבא אמר לך התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב [2]בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הכא [4]והיה מחניך קדוש אמר רחמנא והא ליכא: א"ר פפא [5]פי חזיר בצואה עוברת דמי פשיטא לא צריכא [צ]אע"ג דסליק מנהרא א"ר יהודה ספק צואה אסורה ספק מי רגלים מותרים א"ד אמר רב יהודה [ק]ספק צואה בבית מותרת באשפה אסורה ספק מי רגלים אפילו באשפה נמי מותרין סבר לה כי הא דרב המנונא דאמר רב המנונא [ר]לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד וכדרבי יונתן דר' יונתן רמי כתיב [6]ויד תהיה לך וגו' וכסית את צאתך הא כיצד כאן בגדולים [ש]כאן בקטנים אלמא קטנים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו רבנן בודאן אבל בספקן לא גזור ובודאן עד כמה אמר רב יהודה אמר שמואל כל זמן שמטפיחין וכן אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שמטפיחין וכן אמר עולא כל זמן שמטפיחין גניבא משמיה דרב אמר כל זמן שרשומן ניכר א"ר יוסף שרא ליה מריה לגניבא השתא צואה אמר רב יהודה אמר רב כיון שקרמו פניה מותר מי רגלים מיבעיא א"ל אביי מאי חזית דסמכת אהא סמוך אהא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב צואה אפילו כחרס אסורה והיכי דמי צואה כחרס אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן כל זמן שזורקה ואינה נפרכת וא"ד כל זמן שגוללה ואינה נפרכת אמר רבינא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה מדפתי חזא צואה אמר לי עיין אי קרמו פניה אי לא א"ד הכי א"ל עיין אי מפלאי אפלויי מאי הוי עלה אתמר צואה כחרס אמימר אמר אסורה ומר זוטרא אמר מותרת אמר רבא [פ]הלכתא צואה כחרס אסורה ומי רגלים כל זמן שמטפיחין מיתיבי מי רגלים כל זמן שמטפיחין אסורין נבלעו או יבשו מותרים מאי לאו נבלעו דומיא דיבשו מה יבשו דאין רשומן ניכר אף נבלעו דאין רשומן ניכר הא רשומן ניכר אסור אע"ג דאין מטפיחין ולטעמיך אימא רישא כל זמן שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי [ת]אלא מהא ליכא למשמע מינה לימא כתנאי כלי שנשפכו ממנו מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדו ומי רגלים עצמן שנשפכו נבלעו מותר לא נבלעו אסור ר' יוסי אומר כל זמן שמטפיחין מאי נבלעו ומאי לא נבלעו דקאמר ת"ק אילימא נבלעו דאין מטפיחין לא נבלעו דמטפיחין ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי היינו ת"ק אלא נבלעו דאין רשומן ניכר לא נבלעו דרשומן ניכר ואתא ר' יוסי למימר כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי לא דכ"ע כ"ז שמטפיחין הוא דאסור הא רשומן ניכר שרי והכא

ליית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא בו'. פרש"י ליית הלכתא כי הא מתניתא דלעיל דאסרה צואת בלבים וחזירים אפי' בשאין בהס עורות אבל בצואת אדם בא שייך ואסור בכל ענין משמע אבל בצואת תרנגולים לא איירי רבא ובאידך בריתא לא גרס צואת תרנגולים בלל ולא פליג בהא אמתניתא דלעיל ולפי זה יש לאסור צואת תרנגולין ואומר רבינו יהודא דדוקא בשהן בלול שלהם בתים אין מושבין. ובירושלמי יש דבאדומים בלבד יש לחוש ולא ידעינן לפרש ועוד קאמר מרחיקין מגללי בהמה ד' אמות כ' שמואל ברבי יצחק אומר ובלבד של חמור:

ריח רע שאין לו עיקר. י"מ דבתי בסאות שלנו בעומק אם יש בהן מחילה מפסקת הויא כמו ריח רע שאין לו עיקר כמו בתי בסאות דפרסאי לקמן (ד' כו.): והרי

א) בכורות מד: לקמן סב: תמיד מז. **ב)** יומא ל., **ג)** ולא כנגד אשפה בל"ל (מ"מ), **ד)** [בר"ף ובמ"ש בתוס'], **ה)** תוספתא פ"ג ה"י, **ו)** קדושין לג: נגעים פי"ג מ"ז תוספתא דנגעים פ"ז ה"ב ת"כ (פרשה מצורע) [מזרע פרשה ה ספי"ב], **ז)** [שבת קכא. וע"ש ברש"י מגלה כב. מ. יבמות עו: נדרים ס. עב. וע"ש ר"מ כו: ל. לד. פס: כ"ב קד. קלג: קסב: ע"ג כב. עב. שבועות לח. זבחים פט: מנחות קה. נדה לג: (וע' היטב קדושין ה:), **ח)** פ"ג הל' ה', **ט)** [בגדולת מרדכי פירש לפי שבארץ אדום היו השעורים מצויים כדאי' כתובות סד: וסיו מאכילין התרנגולין שעורי' ולותמן מסרחת וע' ב"י סי' עמן],

תורה אור השלם

1. כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּ יָהּ: תהלים קנ ו
2. כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ:
תהלים לה י
3. כָּל יְמֵי אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ:
ויקרא יג מו
4. כִּי יֵצֵא אֶל־חֵיל מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מָחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו
5. וְיָד תִּהְיֶה לָךְ מחוּץ לַמַּחֲנֶה וְיָצָאתָ שָׁמָּה חוּץ:
דברים כג יג
6. וְיָתֵד תִּהְיֶה לְךָ עַל אָזְנֶךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחָפַרְתָּה בָּהּ וְשַׁבְתָּ וְכִסִּיתָ אֶת צֵאָתֶךָ:
דברים כג יד

גליון הש"ס

גמ' כאן בקטנים. ע' בכורות מ"ד ע"ב תוס' ד"ה לימתי: **רש"י** ד"ה בזמן שיש בו' שדרכן לתתן בו'. עי' ברש"י כתובות ע"ז ע"ב ד"ה מקמץ ול"ע: **שם בעבוד העורות.** וכן איתא בילקוט פ' בא בפסוק ולא יזרק כלב לשונו. ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מצותן ולכתוב בהם סת"ם:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כנגד אשפה בל"ל. **[ב]** שם (ולא כנגד צואת חזיריס) תפ"מ וע"ב בתוספתא ל"ג לה:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, ואפ' אם נפשך שיש לנו לאסור צואת תרנגולים שמא דוקא בלול שלהם שיש שם סרחון אבל כשגדלים בבתים ואין שם כ"א מעט אין לאסור כי אין שם סרחון. **ב.** בתוס' רי"ש כתב, וצ"ע מהו פי' של באדומים.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

רב ניסים גאון

ריח רע שיש לו עיקר. גרסי בני מערבא [בפירקין הלכה ה] אמר רב חסדא) מסוף ריח רע ד' אמות הדא דאיתמר לאחריו אבל לפניו עד מקום שעיניו רואות כהדא ר' בא וחבריה הוו יתבין קמי פונדקייה ברמשא אמרין מהו למימר מילי דאורייה אמרין מכיוון דאילו הוה ביממא הוינן חמין ליה ואסור ברם כדון אסור:

ח) לפנינו הגי' ל"ל אמי.

עין משפט נר מצוה

ק א [ממי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה ז] טוש"ע או"ח סי' עד סעי' ו שם וסי' לא סעיף ג:
קא ב מיי' פ"ד מהל' תפלין הל' כ סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סי' מג סעיף ח:
קב ג מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יא טוש"ע או"ח סימן עו סעיף ד:
קג ד מיי' שם הל' יב סמג עשין יח טור שו"ע יו"ד סי' עט סעיף ג:
קד ה טוש"ע שם סעיף ח:
קה ו [ממי' שם הלכה ט טוש"ע] שם סעי' ב:
קו ז מיי' פ"ד מהלכות תפלה הלכה ח סמג שם טור שו"ע או"ח סי' ל סעיף כו:
קז ח מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הל' ו סמג שם טור שו"ע אורח חיים סימן עט סעיף [ב] ד:
קח ט י כ [ממי' שם הל' יד טור שו"ע] שם סעיף ט:
קט ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סימן עו סעיף ג:
קי מ מיי' פ"י מהלכות טומאת צרעת הל' יב [וספ"ו הל' ג]:
קיא נ [ממי' פט"ז שם הל' ג]:
קיב ס מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה יג סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עו סעיף ג: ע [עי' כס"מ פ"ג מהל' ק"ש הל' ג]:
קיג פ צ מיי' שם הל' טו טור ושו"ע שם סעי' ז:
קיד ק מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע או"ח סי' פב סעי' ו [וסעיף ב]:

לעזי רש"י

גלניצ"א [גילונציא"ה].
צהבת. טייל"א. קרום.

רבינו חננאל

[דתניא רשב"ג אומר וכו'. ראה להלן סב, ב]. איתמר צואה על בשרו או ידו מונחת בבית הכסא רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש רב חסדא אמר אסור לקרות ק"ש. וקיימ"ל כר"ח אע"ג דהוא תלמידיה דר"ה, דהא חמיר ממבואות המטונפות דאמר ר"ה א"ר יוחנן מניח ידו על פיו וקורא ק"ש אמר רב חסדא האלהים אי אמרה [לין] ר' יוחנן בפומיה לא הוה צייתנא ליה. **אתמר ריח רע שיש לו עקר רב הונא אמר מרחיק ד' אמות וקורא ק"ש ורב חסדא אמר מרחיק ד' אמות ממקום שפסק הריח.** וקיי"ל כרב הונא דאמר מרחיק ארבע אמות וקורא, דהא מתניתא דתנא כרב חסדא דתאה רבא ואמר לית הלכתא כי הא מתניתא. ויש מרבוותא שאומרים הלכתא כר"ח דהא תניא כוותיה, וקיי"ל אפי' תלמיד בהדי רביה הלכתא כתלמיד אי תניא כוותיה. ואי משום דאמר רבא לית הלכתא כי הא מתני', אמר בהני לחוד בצואת אדם ובצואת כלבים דאשכח תנא דפליג עליה, אבל בשאר מילי איכא למימר האי תנא מודה ליה הלכך הלכתא כוותיה. **בעו מיניה מר' ששת ריח רע שאין לו עקר מהו.** פירוש, כגון אדם ששולח זמורה. **אמר להו אתו חזו הני ציפי דבי רב דהני גנו והני גרסי.** פירוש, מחצלאות שיושבים עליהם הנערים ללמוד ומחצלאות שהיו ישנים עליהם. דהני גאנו והוי גרסי. פירוש אלו ישנים ואלו קורין, ואי אפשר לישן בלא ריח רע כשיצא ממנו, ואלו היו שולחים זמורה ואחרים בני רב היו עוסקין בדברי תורה. הלכה כר' ששת וכדאמרינן דהני מילי לדברי תורה אבל לא לק"ש, והני מילי דחבריה אבל לדידיה לא. **צואה עוברת.** הילכתא כרבא דאמר אסור לקרות קרית שמע כנגדה, ולא דמיא לטמא עובר, דפשטינן התם בקביעותא תליא מילתא דכתיב בדד ישב, בענין ישיבה, אבל [הכא בענין] והיה מחניך קדוש וליכא. **וכן** פי חזיר בצואה עוברת דאמי ואפי' בענין[דנא] דלסליק מן נהרא. וספק צואה או מי רגלים קיימא לן כר' יהודה דאמר ספק צואה בבית מותר ובאשפה אסור, משום דמחזקינן הבית בנקיות והאשפה בצואה, מי רגלים אפי' באשפה מותר וכל שכן בבית. וכר' יונתן דרמי, כתיב ויתד תהיה לך מחוץ למחנה, וכתיב ויד תהיה לך והיה בשבתך וגו', ומשנינן ויתד תהיה לך בצואה ויד תהיה לך במי רגלים, דלא אסרה תורה אלא כנגד סילון בעת שיוצא מן האמה כמין עמוד בלבד, הא נפיל לארעא שרי, ורבנן גזרו בהן אע"פ שנפסקו מן האמה ונגלו לארץ אין קורין כנגדן, וכי גזרו, בודאן גזרו מי רגלים כל זמן שמטפיחין, אבל בספק מי רגלים לא גזרו. **אמר** רבא הילכתא צואה אפי' יבישה כחרס אסור לקרות קרית שמע כנגדו, מי רגלים כל זמן שמטפיחין, ולא בענין נבלעו ואין רישומן ניכר, אלא אפי' רישומן ניכר שרי, ובלבד שלא יהיה בהן לחלוחית, שאם יטפח ידו בהן תתלחלח ידו מן מי רגלים שאלו נתן ידו על דבר אחר יראה בו לחלוחית. (כך) [כד]אסיקנא לא דכולי עלמא כל זמן שמטפיחין הא רישומן ניכר וטופח על מנת להטפיח (שרי) [אסור]. ור' יוסי סבר כיון שמטפיחין אע"פ שאינן בטופח על מנת להטפיח אסור. וקימא לן כתנא קמא דהא רבא אוקמה הכי לאשמעתיה. **ובצואה** יבישה, פי' ר' יוחנן כל זמן שזורקה ואינה נפרכת. (אלו) [ואיכא] דאמרי כל זמן שגוללה ואינה נפרכת. ורבא אמר ליה ר' ירמיה מדיפתי כד תחזה צואה לכנגדו זיל חזי אי קרמו פניה אי לא, אי אפליא, פיר' אפליא נתפלחה ונתבקעה מלשון כמו פלח ובקע בארץ וג'. צואה כחרש. פיר' שירדה קוה אלטביעה. כל זמן שגוללה, מלשון וגללו את האבן.